

NCPC

ROMÂNIA
ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
SECȚIA I CIVILĂ

Încheiere

Dosar nr. (...)

Ședința publică din 30 martie 2020

(...) - Președinte
(...) - Judecător
(...) - Judecător
(...) - Magistrat asistent

Pe rol pronunțarea asupra admisibilității recursurilor declarate în cauză de pârâțul (...) și de (...), precum și asupra cererii de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, formulate de intimata-reclamantă (...).

Dezbaterile asupra acestor chestiuni au avut loc în ședința publică din 12 martie 2020, fiind consemnate în încheierea de ședință de la acea dată, care face parte integrantă din prezenta încheiere, când instanța, având nevoie de timp pentru a delibera, a amânat pronunțarea pentru 26 martie 2020 și 30 martie 2020, când a hotărât următoarele:

ÎNALTA CURTE:

Asupra cererii de sesizare a Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept al Înaltei Curți de Casație și Justiție, reține următoarele:

I. Expunerea succintă a procesului. Obiectul investiției instanței

Prin *cererea de chemare în judecată*, înregistrată pe rolul Tribunalului București - Secția a V-a civilă, la (...), sub nr. (...), reclamanta (...) a chemat în judecată pe pârâțul (...), solicitând, obligarea acestuia la plata de despăgubiri în sumă de 500.000 lei, reprezentând daune morale pentru prejudiciul cauzat prin privarea sa nelegală de libertate în perioada 26 noiembrie 2015, orele 7,30 - 27 noiembrie 2015, orele 15,30 și 28 noiembrie 2015 - 10 decembrie 2015. S-a pretins că stabilirea caracterului nelegal al privării de libertate a fost constatat prin încheierea nr. (...) din 10 decembrie 2015, pronunțată în dosarul nr. (...), de completul de doi judecători de drepturi și libertăți al Înaltei Curți de Casație și Justiție, prin care a fost desființată, în totalitate, încheierea nr. (...) din 27/28 noiembrie 2015, de admitere a propunerii (...), de arestare preventivă, pentru 30 de zile.

Temeiul juridic al acțiunii a fost reprezentat de prevederile art. 539 și art. 540 Cod procedură penală.

Prin sentința civilă nr. (...) din 30.10.2017, Tribunalul București, Secția a V-a civilă a respins, ca neîntemeiată, acțiunea reclamantei.

Împotriva acestei hotărâri a declarat *apel* reclamanta (...), criticând-o pentru nelegalitate și netemeinicie.

Prin decizia civilă nr. (...) din 11.10.2018, Curtea de Apel București, Secția a IV-a civilă a admis apelul formulat în cauză, a schimbat, în tot, sentința apelată, în sensul admiterii acțiunii reclamantei și obligării pârâtului la plata către aceasta a sumei de 50.000 lei cu titlu de despăgubiri, reprezentând daune morale pentru privarea nelegală de libertate.

Această ultimă decizie a fost atacată *pe calea recursului* de către pârâtul (...) și de (...), fiind evocate motivele de casare reglementate de art. 488 alin. 1 pct. 8 Cod procedură civilă.

Dosarul a fost înregistrat pe rolul (...), la 3 ianuarie 2019 și repartizat completului filtru (...).

În derularea procedurii reglementate de dispozițiile art. 493 Cod procedură civilă a fost întocmit, la 10.05.2019, un raport asupra admisibilității, în principiu, a celor două recursuri și, respectiv, la 06.01.2020, un supliment la raport, pentru verificarea cerințelor de formă și fond ale recursurilor.

După comunicarea celor două rapoarte, (...) și intimata (...) au depus puncte de vedere, exprimând opinii divergente cu privire la admisibilitatea căii de atac exercitate în cauză, prin prisma obiectului cererii.

În cadrul suplimentului la întâmpinarea depusă la 02.12.2019, intimata (...) a reiterat excepția de inadmisibilitate a recursurilor din perspectiva incidenței dispozițiilor art. XVIII alin. 2 din Legea nr. 2/2013 și a modificărilor intervenite prin pct.III din Legea nr. 310/2018 și a formulat cerere de sesizare a (...) în legătură cu interpretarea dispozițiilor art. 539 Cod procedură penală în materie de eroare judiciară, obiectul sesizării fiind detaliat în cuprinsul actului de la filele 114-118 ds. recurs, fiind precizat în ședința publică din 12.03.2020.

Dat fiind opiniile divergente ale părților pe aspectul admisibilității recursurilor și a cererii de sesizare a (...), precum și faptul că membrii completului, în raport de obiectul pricinii, nu au fost în unanimitate de acord referitor la admisibilitatea căii de atac ce poate fi exercitată împotriva deciziei recurate, prin prisma dispozițiilor art. XVIII alin. 2 din Legea nr. 2/2013 (redate în art. 483 alin. 2 Cod procedură civilă) și asupra cererii de sesizare în discuție, în temeiul dispozițiilor art. 493 alin. 7 Cod procedură civilă, prin încheierea din 30.01.2020, instanța a admis, în principiu, recursurile declarate de pârâtul (...) și de (...) împotriva deciziei civile nr. (...) din 11.10.2018 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a IV-a civilă și a fixat termen de judecată în ședința publică din 12.03.2020, pentru discutarea problemelor aflate în divergență.

La termenul din 12 martie 2020, Înalta Curte a dat cuvântul părților atât asupra chestiunii admisibilității recursurilor declarate în cauză, precum și asupra

cererii de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, formulate de intimata-reclamantă (...), rămânând în pronunțare asupra acestora, susținerile orale ale părților fiind consemnate în încheierea de ședință de la data respectivă.

Astfel, prin cererea formulată, în condițiile art.519 Cod procedură civilă, astfel cum a fost precizată în ședința publică din 12 martie 2020, intimata-reclamantă (...) a solicitat dezlegarea următoarei chestiuni de principiu: „*dacă referirea legii la cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, cu privire la faptul că nu sunt supuse recursului, vizează numai acțiunile întemeiate pe art.538 Cod procedură civilă sau și pe cele întemeiate pe art.539 Cod procedură civilă (arestarea nelegală)*”.

II. Punctul de vedere al părților cu privire la admisibilitatea sesizării, precum și cu privire la chestiunea de drept ce constituie obiectul sesizării

Recurenții au susținut admisibilitatea căii de atac, întrucât cererea dedusă judecății se circumscrie dispozițiilor art. 539 Cod procedură penală, care reglementează dreptul la repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate, ipoteză distinctă de cea reglementată de dispozițiile art. 538 Cod procedură penală, care se referă la repararea pagubei în caz de eroare judiciară. Cele două noțiuni sunt diferite, iar exercitarea căii de atac a recursului este exclusă doar în materia cererilor prin care se solicită repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare. Cererea dedusă judecății se circumscrie dispozițiilor art. 539 Cod procedură penală, reclamanta pretinzând acordarea de despăgubiri pentru repararea daunelor morale ca urmare a privării nelegale de libertate, nefiind, așadar, vorba de un caz de eroare judiciară, distinct reglementat de art. 538 Cod procedură penală.

În susținerea admisibilității căii de atac exercitate s-a făcut referire la jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție, respectiv deciziile nr. 1117/2.04.2014 și nr. 2734/16.10.2014, care au avut ca obiect recursurile declarate împotriva deciziilor pronunțate de curțile de apel în acțiunile având ca obiect acordarea de daune materiale și morale urmare a arestării nelegale, întemeiate pe dispozițiile art. 504 din vechiul Cod de procedură penală, litigii ce au fost soluționate în temeiul dispozițiilor art. 304 cu aplicarea art. 299 și art. 282 ind. 1 Cod procedură civilă.

Relativ la sesizare Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, recurenții au apreciat că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 519 Cod procedură civilă, respectiv ale noutății și pertinentei chestiunii de drept ce formează obiectul sesizării, precum și cerința ca, de chestiunea de drept invocată, să depindă soluționarea, pe fond, a cauzei.

Intimata-reclamantă a susținut inadmisibilitatea recursurilor, întrucât procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate este o procedură specială,

fiind cuprinsă în cap. VII al titlului IV din Partea specială a Codului de procedură penală, aspect reținut și în considerentele deciziei nr. 11/17.04.2019 pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept. De asemenea, făcând trimitere și la jurisprudența Curții Constituționale (deciziile nr. 48/2016, nr. 179/2016, nr. 271/2016, 133/2017), intimată a arătat că dispunerea acestor norme legale, cuprinse în art. 538 și art. 539 din Titlul IV din Partea specială a Codului de procedură penală, are relevanță din perspectiva stabilirii regimului juridic specific al acestei forme de răspundere a statului în raport cu regimul altor forme de răspundere juridică, de drept comun, cum ar fi răspunderea civilă delictuală.

S-a opinat că hotărârile judecătorești pronunțate în astfel de cauze (după materie, și nu după valoare), supuse procedurii speciale din Codul de procedură penală, nu sunt supuse recursului, conform dispozițiilor art. 483 alin. 2 Cod procedură civilă. Noțiunea de „eroare judiciară”, corespunzătoare cazurilor vizate de art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013, se circumscrie atât acelor avute în vedere prin dispozițiile art. 538 din Codul de procedură penală, în considerarea denumirii marginale date acestui text legal, cât și celor reglementate de art. 539 din același act normativ. Cele două articole de lege în discuție concretizează principiul constituțional, regăsit în art. 52 alin. (3) din Legea fundamentală, al răspunderii patrimoniale a Statului pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare, iar o interpretare contrară ar avea ca efect ignorarea jurisprudenței Curții Constituționale.

În susținerea inadmisibilității recursului în materia cererilor pentru repararea daunelor cauzate prin erori judiciare a fost evocată jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția I civilă cu trimitere la deciziile nr. 408/21.02.2019, nr. 3061/20.09.2018, nr. 4131/22.19.2018, nr. 4233/05.12.2018.

Intimata a susținut îndeplinirea condițiilor prevăzute de art. 519 Cod procedură civilă, pentru sesizare a Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, în sensul de a se lămuri dacă referirea legii la cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, care nu sunt supuse recursului, vizează numai acțiunile întemeiate pe art. 538 Cod procedură penală sau și pe cele întemeiate pe art. 539 Cod procedură penală, care se referă la dreptul la repararea pagubei în caz de privare nelegală de libertate. S-a apreciat că problema de drept are un caracter de noutate, întrucât distincția dintre acțiunile întemeiate pe art. 538 și 539 Cod procedură penală, sub aspectul căilor de atac, nu a fost lămurită direct în jurisprudența instanțelor judecătorești.

III. Punctul de vedere al completului investit cu soluționarea cauzei cu privire la admisibilitatea sesizării, precum și asupra fondului chestiunii de drept ce formează obiectul sesizării

III.1. Asupra admisibilității sesizării

Potrivit art 519 Cod procedură civilă, „dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să se dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată”.

Pentru declanșarea acestei proceduri, legiuitorul instituie o serie de condiții de admisibilitate a sesizării, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, condiții care trebuie îndeplinite cumulativ, respectiv:

- existența unei cauze aflate în curs de judecată ;
- instanța care sesizează Înalta Curte să judece cauza în ultimă instanță;
- cauza care face obiectul judecății să se afle în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului investit să soluționeze cauza;
- soluționarea, pe fond, a cauzei în curs de judecată să depindă de chestiunea de drept a cărei lămurire se cere;
- chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită să fie nouă;
- chestiunea de drept să nu fi făcut obiectul statuării Înaltei Curți de Casație și Justiție și nici obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

În speță, completul investit cu soluționarea recursurilor apreciază că aceste condiții sunt îndeplinite, având în vedere următoarele considerente :

a) Sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile este formulată în cadrul unui *dosar aflat în curs de judecată*, respectiv dosar nr. (...), înregistrat pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția I civilă.

b) și c) Instanța, respectiv Înalta Curte de Casație și Justiție, *este investită, în principiu, cu soluționarea cauzei în ultimă instanță*, iar dacă recursurile exercitate ar fi considerate admisibile, Înaltei Curți de Casație și Justiție i-ar reveni competența de soluționare a căii de atac conform art. 97 pct. 1 din Codul de procedură civilă, obiect al recursului fiind o decizie pronunțată în apel de către o curte de apel.

Câtă vreme însăși chestiunea admisibilității recursurilor constituie obiectul întrebării prealabile, considerăm că această condiție trebuie constatată a fi îndeplinită, în acest sens fiind și jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept (a se vedea, paragraful 49 din Decizia nr. 73 din 16 octombrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 914 din 22 noiembrie 2017 : „49. Având în vedere că, în ipoteza în care se va considera că apelul formulat împotriva hotărârii instanței de executare este admisibil (admisibilitatea căii de

atac fiind însăși chestiunea de drept asupra căreia s-a solicitat pronunțarea hotărârii prealabile), urmează a se reține că instanța de trimitere este investită cu soluționarea unei cauze în ultimă instanță; în caz contrar, s-ar da o dezlegare chestiunii de drept care constituie obiectul prezentei sesizări în cadrul analizei cerințelor de admisibilitate, ceea ce este excesiv”.

d) Și cerința ca soluționarea, pe fond, a cauzei să depindă de chestiunea de drept a cărei lămurire se cere prin adresarea întrebării preliminare considerăm că este îndeplinită.

Deși problema supusă analizei instanței supreme, în cadrul prezentei proceduri, este exclusiv una de drept procesual civil, iar nu de drept material, jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție în cadrul competenței sale de soluționare a sesizărilor în vederea pronunțării unor hotărâri prealabile este deja consacrată, în sensul că admisibilitatea procedurii hotărârii prealabile, indiferent dacă privește o normă de drept material sau o normă de drept procedural, este condiționată de împrejurarea ca interpretarea pe care o va da instanța supremă să producă consecințe juridice de natură să determine soluționarea, pe fond, a cauzei. (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 1 din 18 noiembrie 2013; Decizia nr. 28 din 21 septembrie 2015; Decizia nr. 9 din 4 aprilie 2016; Decizia nr. 2 din 30 ianuarie 2017; Decizia nr. 52 din 18 iunie 2018).

Prin urmare, relativ la sfera de cuprindere a căilor de atac, completul de judecată consideră că, de lămurirea chestiunii interpretării și aplicării art. XVIII (2) din Legea nr. 2/2013 (reluată în art. 483 (2) Cod procedură civilă), cu referire la sintagma „*cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare*” depinde soluționarea, pe fond, a cauzei, câtă vreme admisibilitatea recursurilor constituie o chestiune prioritară analizei, pe fond, a căilor de atac declarate în cauză. Din această perspectivă, câtă vreme se pune în discuție însăși existența, din punct de vedere juridic, a căii de atac, se impune a se da o rezolvare de principiu problemei semnalate, în sensul de a se determina dacă exceptarea de la calea de atac a recursului vizează numai hotărârile pronunțate în cadrul acțiunilor întemeiate pe art. 538 Cod procedură penală sau și pe cele întemeiate pe art. 539 Cod procedură penală.

În concluzie, se verifică, în speță, existența raportului de dependență dintre soluționarea, pe fond, a cauzei și lămurirea chestiunii de drept în discuție și, întrucât nu a fost pronunțată, conform art. 248 Cod procedură civilă, o soluție asupra excepției care vizează inadmisibilitatea recursurilor declarate în cauză, Înalta Curte are de decis cu privire la chestiunea admisibilității căilor de atac exercitate și, în funcție de soluția pronunțată pe acest aspect, urmează a statua sau nu asupra motivelor de recurs și apărărilor formulate în calea de atac.

e) și f) De asemenea, sunt îndeplinite atât *cerința noutății* chestiunii de drept, cât și *cerința referitoare la nestatuarea instanței supreme asupra problemei în discuție*.

În ceea ce privește îndeplinirea *elementului de noutate*, chestiunea de drept care formează obiectul sesizării presupune interpretarea dispozițiilor legale aplicabile căilor de atac, în contextul în care legislația procesual penală instituie distincția, în cuprinsul a două articole diferite, între cazurile de eroare judiciară și cele de privare nelegală de libertate, reglementate, expres și distinct, în cuprinsul noului Cod de procedură penală.

Deși, potrivit susținerilor intimatei, la nivelul jurisprudenței Înaltei Curți de Casație și Justiție, sunt identificate decizii de speță în sensul pronunțării unor soluții de respingere, ca inadmisibil, a recursului declarat în cazul hotărârilor pronunțate în acțiunile întemeiate pe dispozițiile art. 539 Cod procedură civilă, dar și decizii (exemplificate de recurenți, pe temeiul art. 504 din vechiul Cod de procedură civilă, precum și decizia nr. (...)/19.06.2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția I civilă) prin care s-a recunoscut admisibilitatea recursurilor în această materie, ca urmare a soluționării, în fond, a acestora, trebuie observat că problema de drept ce constituie obiectul sesizării nu a făcut obiectul examinării și nu a fost rezolvată în cuprinsul jurisprudenței sale dezvoltate. Interpretarea dispozițiilor legale aplicabile hotărârilor pronunțate în materia analizată, din perspectiva căilor de atac, s-a ivit în contextul reglementării diferite, în legislația procesual penală, a celor două instituții juridice, prevăzute în art. 538 și, respectiv, art. 539 Cod procedură penală.

Or, în acest context, instanța supremă nu a statuat dacă cererile având ca obiect plata despăgubirilor ca urmare a privării nelegale de libertate, formulate în temeiul art. 539 Cod procedură civilă, se subsumează categoriei „*cereri privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare*”, în privința căreia legea prevede, conform dispozițiilor art. XVIII alin. 2 din Legea nr. 2/2013 (preluat de art. 483 alin.2 Cod procedură civilă), că hotărârile judecătorești nu sunt supuse recursului.

Dificultatea de interpretare a normelor legale incidente rezidă în aceea că termenul de „eroare judiciară” din cuprinsul sintagmei „*cereri privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare*” este impropriu și imprecis, în contextul în care legislația procesual penală reglementează privarea nelegală de libertate și eroarea judiciară ca fiind instituții juridice diferite, strict și limitativ prevăzute de lege. De aceea, distincția terminologică între aceste instituții juridice nu se ridică doar la nivel teoretic. Fiecare dintre acestea produc efecte juridice specifice sub aspectul căilor de atac care ar putea fi declarate împotriva hotărârilor pronunțate în aceste materii, efecte care s-ar răsfrânge în realitatea juridică și socială în privința admisibilității căilor de atac care ar putea fi exercitate, ceea ce justifică un caracter de noutate chestiunii de drept supuse analizei.

Prin urmare, se impune a se stabili, prin intermediul mecanismului de unificare jurisprudențială, dacă exceptarea de la calea de atac a recursului privind acțiunile în repararea pagubei cauzate prin erori judiciare, reglementată prin dispozițiile art. XVIII alin.(2) din Legea nr.2/2013, include numai categoria

acțiunilor întemeiate pe art.538 Cod procedură penală sau și a celor întemeiate pe dispozițiile art.539 Cod procedură penală.

Totodată, apreciem că dezlegarea de principiu ce se solicită privește o chestiune de drept serioasă și veritabilă, cu impact semnificativ asupra practicii judiciare la nivelul Înaltei Curți de Casație și Justiție (vizând competența sa ca instanță de recurs, potrivit art. 97 pct. 1 din Codul de procedură civilă) și, de aceea, considerăm că această chestiune de drept poate prefigura o practică neunitară în privința admisibilității unor astfel de recursuri în pricini de natura celei pendinte, astfel încât, apreciind admisibilă sesizarea formulată, se impune clarificarea problemei de drept semnalate prin pronunțarea unei hotărâri prealabile (sub aspectul întrunirii elementului de noutate, a se vedea paragraf.144 și 145 din Decizia nr. 52/18 iunie 2018 pronunțată de Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept).

Chestiunea de drept asupra căreia se solicită o dezlegare de principiu nu a făcut obiectul pronunțării Înaltei Curți de Casație și Justiție, *pe cale principală*, în alte decizii pronunțate în cadrul competenței sale de soluționare a sesizărilor, prin care își îndeplinește rolul de asigurare a practicii unitare (recurs în interesul legii și procedura hotărârii prealabile).

Chestiunea de drept ce constituie obiectul sesizării de față, care vizează admisibilitatea recursului în privința hotărârilor pronunțate în cadrul acțiunilor întemeiate pe art. 539 Cod procedură penală, este nouă și diferită de cea care a format obiectul sesizărilor soluționate prin hotărârile prealabile, reprezentate de Deciziile nr. 41/21.11.2016 și nr. 11/17.02.2020, precum și prin Decizia în interesul legii nr 15/18.09.2017.

Astfel, în cuprinsul Deciziei nr. 41/21.11.2016, Înalta Curte de Casație și Justiție a apreciat asupra inadmisibilității sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept care decurge din interpretarea dispozițiilor art. 539 alin. 2 din Codul de procedură penală, în sensul de a stabili dacă privarea nelegală de libertate trebuie să rezulte explicit din actele jurisdicționale menționate în cuprinsul acestui articol sau poate fi și implicită, dedusă din hotărârea definitivă de achitare. În verificarea cerinței noutății chestiunii de drept semnalate, s-a reținut neîntrunirea acestei cerințe legale, dată fiind similaritatea soluției legislative consacrate prin dispozițiile art. 539 alin. 1 și 2 Cod procedură penală din 2010 în raport cu cea regăsită în dispozițiile art. 504 alin. 2 și 3 din Codul de procedură penală de la 1868, *sub aspectul condițiilor în care poate avea loc repararea pagubei în cazurile de privare nelegală de libertate*, aceste din urmă dispoziții legale fiind interpretate în mod diferit în jurisprudența instanțelor judecătorești, inclusiv a instanței supreme. Unificarea jurisprudențială în interpretarea acestor dispoziții legale a fost realizată prin Decizia nr. 15/18.09.2017 privind examinarea recursului în interesul legii referitor la modul de interpretare a sintagmei „stabilirea caracterului nelegal al arestării preventive” din cuprinsul art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală. Astfel, ca urmare a admiterii recursului în interesul

legii, Înalta Curte de Casație și Justiție, prin Decizia nr. 15/18.09.2017, a stabilit, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 539 alin.2 din Codul de procedură penală, în sensul următor: „caracterul nelegal al măsurilor preventive privative de libertate trebuie să fie constatat explicit prin actele jurisdicționale prevăzute în cuprinsul acestuia. Hotărârea judecătorească de achitare, prin ea însăși, nu poate constitui temei al stabilirii caracterului nelegal al măsurii privative de libertate.

Totodată, problema de drept semnalată nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, fiind pregnantă și actuală cerința de a se da o rezolvare de principiu modului de interpretare și aplicare a normelor de drept analizate.

III.2. Asupra fondului chestiunii de drept

Pentru fixarea limitelor problemei de drept cu care Înalta Curte - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept urmează a fi investită, completul de judecată apreciază că, pentru formularea unui răspuns util, problema de drept asupra căreia se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile trebuie să aibă următorul conținut:

„În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art.XVIII alin.(2) din Legea nr.2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă (preluat de art.483 alin.(2) Cod procedură civilă), din categoria *cereri privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare*, cu privire la care legea prevede că hotărârile judecătorești nu sunt supuse recursului, fac parte numai acțiunile întemeiate pe art. 538 Cod procedură penală sau și cele întemeiate pe art. 539 Cod procedură penală.”

Dispoziții legale relevante

Art. XVIII alin 2 din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, forma în vigoare la data adoptării sale:

„În procesele pornite începând cu data intrării în vigoare a prezentei legi și până la data de 31 decembrie 2015 nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a) - i) din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată, în cele privind navigația civilă și activitatea în porturi, conflictele de muncă și de asigurări sociale, în materie de expropriere, *în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare*, precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv. De asemenea, în aceste procese nu sunt supuse recursului

hotărârile date de instanțele de apel în cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului".

Ulterior, prin acte normative succesive, aceste termene au fost prorogate, ultima dată, până la 1 ianuarie 2019, prin articolul unic alin. 1 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2015 pentru prorogarea unor termene prevăzute de Legea nr.2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă și prin art. I pct. 1 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 95/2016 pentru prorogarea unor termene prevăzute de Legea nr.2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă.

Art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă:

„Nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a) - j), în cele privind navigația civilă și activitatea în porturi, conflictele de muncă și de asigurări sociale, în materie de expropriere, în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 500.000 RON inclusiv. De asemenea, nu sunt supuse recursului hotărârile date de instanțele de apel în cazurile în care legea prevede ca hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului.”

Problema pe care o ridică întrebarea prealabilă ce constituie obiectul sesizării privește tranșarea chestiunii dacă cererile formulate în temeiul art. 539 Cod procedură penală, având ca obiect plata despăgubirilor ca urmare a privării nelegale de libertate, se circumscriu sintagmei „*cereri privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare*” din cuprinsul art. XVIII alin. 2 din Legea nr. 2/2013, cu privire la care legea prevede că hotărârile judecătorești nu sunt supuse recursului.

Codul de procedură penală consacră procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară (art. 538 Cod procedură penală) sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri, expres prevăzute de lege (art. 539 cod procedură penală).

În demersul de față, obiect de analiză nu îl constituie prima ipoteză, cuprinsă în art. 538 Cod procedură penală, care, într-adevăr, are corespondent în dispozițiile art. 504 alin. 1 Cod procedură penală anterior, ci ipoteza din art. 539 Cod procedură penală, cu corespondent în dispozițiile art. 504 alin. 2 Cod procedură penală de la 1968.

Suntem de părere că litigiile privind repararea prejudiciilor cauzate prin măsura privării nelegale de libertate constituie o categorie distinctă de cea a litigiilor referitoare la repararea prjudiciilor cauzate prin erori judiciare.

Distincția dintre cele două categorii de litigii rezultă din Capitolul VI al Titlului IV din Codul de procedură penală, intitulat „Procedura

reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri", în cuprinsul căruia este reglementat, prin art. 538, dreptul persoanei la repararea pagubei în caz de eroare judiciară și, prin art. 539, dreptul la repararea pagubei în caz de privare nelegală de libertate, delimitările conceptuale fiind elocvente pentru stabilirea modalităților și condițiilor în care angajarea răspunderii statului urmează a se face pentru plata despăgubirilor cuvenite.

Remarcând faptul că dispoziția constituțională de la art. 52 alin. 3 face trimitere la stabilirea răspunderii statului „în condițiile legii”, art. 538 din Codul de procedură penală, cu denumirea marginală „*dreptul persoanei la repararea pagubei în caz de eroare judiciară*” privește numai cazul în care o persoană este achitată ca urmare a rejudecării cauzei pentru existența unui fapt nou sau recent descoperit sau în cazul judecării în lipsă, pe când art. 539 din Codul de procedură penală, având denumirea marginală „*dreptul persoanei la repararea pagubei în caz de eroare judiciară*” vizează exclusiv detenția nelegală derivată din luarea unor măsuri privative de libertate, respectiv reținerea, măsura arestării preventive, precum și măsura arestului la domiciliu.

Rezultă că, prin cele două articole (art. 538 și art. 539) din Codul de procedură penală, sunt reglementate două categorii de situații, cu trăsături specifice, în care o persoană poate solicita despăgubiri, conform procedurii speciale, dar hotărârile exceptate de la controlul judiciar exercitat pe calea recursului, conform art. XVIII alin. 2 din Legea nr. 2/2013, respectiv art. 483 alin. 2 Cod procedură civilă, sunt doar cele pronunțate în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, indiferent de valoarea despăgubirilor pretinse.

Hotărârile pronunțate în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin măsura privării nelegale de libertate sunt exceptate de la controlul recursului numai dacă valoarea despăgubirilor se situează sub limita valorii de 200.000 lei, în primă instanță, conform deciziilor Curții Constituționale nr. 369/2017 și nr. 454/2018.

Concluzionând, litigiile având ca obiect plata de despăgubiri pentru prejudiciul moral ca urmare a privării nelegale de libertate, întemeiate pe dispozițiile art. 539 din Codul procedură penală, nu se circumscriu cazurilor de „eroare judiciară”, care dau dreptul la repararea pagubei potrivit art. 538 Cod procedură civilă. Drept urmare, apreciem că hotărârile exceptate de la controlul judiciar exercitat pe calea recursului, conform art. XVIII alin. 2 din Legea nr. 2/2013, respectiv art. 483 alin. 2 Cod procedură civilă, sunt doar cele pronunțate în cererile formulate în baza art. 538 Cod procedură penală, privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare.

Semnaland diferența între cazurile de eroare judiciară și cele de privare nelegală de libertate, apreciem că despăgubirile solicitate ca urmare a privării nelegale de libertate, întemeiate pe dispozițiile art. 539 din Codul procedură

penală, nu se circumscriu categoriei „*prejudiciilor cauzate prin erori judiciare*”, în sensul celor prevăzute în cuprinsul art. 538 Cod procedură penală.

Având în vedere cele ce preced, în temeiul art. 519 Cod procedură civilă, se va proceda la sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru a se da o dezlegare de principiu chestiunii de drept expuse, prin pronunțarea unei hotărâri prealabile.

În temeiul art. 520 alin. 4 Cod procedură civilă, se va dispune suspendarea soluționării prezentului recurs până la pronunțarea hotărârii prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept.

DISPUNE:

Admite cererea de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție, formulată de intimata-reclamantă (...).

În temeiul art.519 Cod procedură civilă, sesizează Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:

„În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art.XVIII alin.(2) din Legea nr.2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă (preluat de art.483 alin.(2) Cod procedură civilă) din categoria *cereri privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare*, cu privire la care legea prevede că hotărârile judecătorești nu sunt supuse recursului, fac parte numai acțiunile întemeiate pe art.538 Cod procedură penală sau și cele întemeiate pe art.539 Cod procedură penală?”

Suspendă soluționarea prezentului recurs, în temeiul art.520 alin.(2) Cod procedură civilă, până la pronunțarea hotărârii prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept.

Fără cale de atac.

Pronunțată în ședință publică, astăzi 30 martie 2020.

Președinte
(...)

Judecător
(...)

Judecător
(...)

Magistrat asistent
(...)